

5. Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24.12.2015 № 1625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/z0076-16?lang=uk#Text>.
6. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: Підручник / За ред. канд. юрид. наук Ю.Ф. Кравченка. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 1999. 702 с.
7. Луць Л.А. Європейські міждержавні правові системи: загальнотеоретична характеристика : дис. ... доктора юрид. наук : спец. 12.00.01. Львів, 2004. 448 с.
8. Дубина Н.А. Адміністративно-правове регулювання кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2012. 232 с.
9. Кагановська Т.Є. Сутність та завдання кадрового забезпечення як засобу сприяння функціонуванню держави та її органів. *Форум права*. 2008. № 1. С. 215–220. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08ktetio.pdf>.

REFERENCES:

1. Krykun, V. V. (2019). Zakhyst ob"yektiv krytychnoyi infrastruktury v Ukrayini yak ob"yekt administratyvno-pravovoho rehulyuvannya [Protection of critical infrastructure facilities in Ukraine as an object of administrative and legal regulation]. *Naukovi zapysky. Seriya «Pravo»*. Vyp. 7. Spetsvyp. S. 55–68. [in Ukrainian].
2. Dzhafarova, O.V. (2016). Dozvil'na diyal'nist' orhaniv publichnoyi administratsiyi v Ukrayini: pytannya teorii ta praktyky [Permissive activity of public administration bodies in Ukraine: issues of theory and practice]: monohr. Kharkiv : Dysa plus, 688 s. URI: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7754>. [in Ukrainian].
3. Pro Natsional'nu politsiyu (2015, July 2) [On the National Police]: Zakon Ukrayiny № 580-VIII. *Verkhovna Rada Ukrayiny*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>. [in Ukrainian]. [in Ukrainian].
4. Pro vyshchu osvitu (2014, 01 lyunya) [On Higher Education] : zakon Ukrayiny № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1556-18?lang=uk>. [in Ukrainian].
5. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro orhanizatsiyu pislyadyplomnoyi osvity pratsivnykiv Natsional'noyi politsiyi (2015, December 24) [On approval of the Regulations on the organization of postgraduate education of employees of the National Police]: nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrayiny № 1625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/z0076-16?lang=uk#Text>. [in Ukrainian].
6. Plishkin, V.M. (1999). Teoriya upravlinnya orhanamy vnutrishnikh sprav [Theory of management of internal affairs bodies]: Pidruchnyk / Za red. kand. yuryd. nauk YU.F. Kravchenka. Kyiv : Natsional'na akademiya vnutrishnikh sprav Ukrayiny, 702 s. [in Ukrainian].
7. Luts', L.A. (2004). Yevropeys'ki mizhderzhavni pravovi systemy: zahal'noteoretychna kharakterystyka [European interstate legal systems: general theoretical characteristics]: dys. ... doktora yuryd. nauk : spets. 12.00.01. L'viv, 448 s. [in Ukrainian].
8. Dubyna, N.A. (2012). Administratyvno-pravove rehulyuvannya kadrovoho zabezpechennya orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrayiny [Administrative and legal regulation of personnel management of internal affairs bodies of Ukraine]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kharkiv, 232 s. [in Ukrainian].
9. Kahanovs'ka, T.YE. (2008). Sutnist' ta zavdannya kadrovoho zabezpechennya yak zasobu spryannya funktsionuvannya derzhavy ta yiyi orhaniv [The essence and tasks of personnel management as a means of promoting the functioning of the state and its bodies]. *Forum prava*. 2008. № 1. S. 215–220. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08ktetio.pdf>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 18.05.2021

УДК 342.1:342.9

Переверзєв Дмитро Миколайович,
кандидат юридичних наук, старший викладач
кафедри права та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету імені Володимира Винниченка
d_pereverzev@ukr.net

**ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ ЯК ФОРМА
ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ
ПРАВОВОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ**

У статті досліджуються теоретико-правові засади юрисдикційної діяльності адміністративних судів у системі публічно-правового захисту прав людини. З'ясовано особливості публічно-правового спору як предмета розгляду адміністративних судів та обґрунтовано необхідність чіткого процесуального врегулювання порядку оскарження
Випуск 10. Спецвипуск. 2021

рішень, дій і бездіяльності органів державної влади. Підкреслено, що якість процесуальної форми розгляду публічно-правових спорів безпосередньо впливає на ефективність судового захисту та рівень довіри до адміністративної юстиції. Зроблено висновок про ключову роль адміністративних судів як елементу судової влади у формуванні стандартів належного врядування та «повсякденного» конституційного контролю за діяльністю публічної адміністрації.

Ключові слова: юрисдикція, адміністративна юрисдикція, підсудність, підвідомчість, публічно-правовий спір, публічна адміністрація, права людини.

Pereverziev D. JURISDICTION ACTIVITY OF ADMINISTRATIVE COURTS AS A FORM OF PROTECTION AND PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN THE CONDITIONS OF FORMATION OF A LEGAL SOCIETY IN UKRAINE

The article examines the theoretical and legal foundations of the jurisdictional activity of administrative courts in the system of public-law protection of human rights. The features of a public-law dispute as a subject of consideration by administrative courts are clarified and the need for a clear procedural regulation of the procedure for appealing decisions, actions and inaction of state authorities is substantiated. It is emphasized that the quality of the procedural form of consideration of public-law disputes directly affects the effectiveness of judicial protection and the level of trust in administrative justice. The conclusion is made about the key role of administrative courts as an element of the judiciary in the formation of standards of good governance and "everyday" constitutional control over the activities of public administration.

Keywords: jurisdiction, administrative jurisdiction, jurisdiction, subordination, public-law dispute, public administration, human rights.

Постановка проблеми. Впевнено крокуючи шляхом євроінтеграції, Україна, як правова демократична держава, реалізує політику державотворення та за забезпечує розбудову громадянського суспільства на основі декларованих принципів людиноцентризму, тим самим формуючи нові підходи в питаннях визначення ролі держави та публічної адміністрації у житті людини. Одним із провідних векторів реалізованих у державі реформ визначено трансформацію системи забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а також формування ефективних механізмів їх захисту у разі порушення чи посягання на них. У цьому контексті особливого значення набуває створення таких інституційних і процедурних умов, які б гарантували реалізацію та охорону суб'єктивних прав громадян у публічно-управлінських відносинах з органами публічної адміністрації. Важливою організаційно-правовою формою здійснення права на захист від протиправних рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади виступає адміністративна юстиція, покликана забезпечувати належний рівень законності та правопорядку у сфері публічного адміністрування. Адміністративні суди посідають особливе місце у системі органів правосуддя, оскільки забезпечують контроль за діяльністю суб'єктів владних повноважень, сприяють реалізації принципів верховенства права та відповідальності держави перед людиною. Водночас у практичній площині юрисдикційна діяльність адміністративних судів стикається з низкою викликів - від недосконалості нормативного регулювання та перевантаженості судової системи до нерівномірності правозастосування і недостатнього рівня довіри суспільства до судової влади.

Сучасні процеси інтеграції України до європейського правового простору, запровадження цифровізації управлінських процедур і оновлення адміністративного процесуального законодавства актуалізують потребу глибокого наукового осмислення ролі адміністративних судів як інституційної форми охорони та захисту прав людини, шляхом формування визначення поняття юрисдикційної діяльності адміністративних судів та ознак, що розкривають таку діяльність адміністративних судів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань юрисдикційної діяльності адміністративних судів свої праці присвятили багато вчених адміністративістів, зокрема: В.Б. Авер'янов, Н.В. Александрова, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, Я.В. Ващук, Р.В. Войтович, І.П. Голосніченко, Т.О. Коломоець, А.Т. Комзюк, Т.П. Мінки, П.М. Рабінович, М.М. Романяк, А.О. Селіванов, М.І. Смокович, Є.Ю. Соболев та інші. Проте, зважаючи на постійний стан динамічного розвитку правової системи, адміністративної юстиції та відносин людини і публічної адміністрації в умовах формування правового суспільства, така правова категорія як юрисдикційна діяльність адміністративних судів потребує пошуку нових підходів до розуміння сутності, змісту та ознак такої діяльності в сфері охорони та захисту прав людини.

Метою статті є формування на основі аналізу наукових поглядів адміністративістів та норм чинного законодавства визначення поняття сутності юрисдикційної діяльності адміністративних судів як форми охорони та захисту прав людини в умовах формування правового суспільства в Україні і кола ознак, що розкривають і характеризують таку діяльність адміністративних судів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Адміністративні суди посідають провідне місце в системі органів влади, що гарантують та провадять реалізацію адміністративно-правового забезпечення прав і свобод громадян у сфері публічно-правових відносин. З огляду на це, зауважимо думку М.І. Смоковича, що адміністративний суд в Україні став вагомим політичним чинником, причому не тільки у справах за позовами до вищих органів влади, а й в інших, які через постійне зростання їх кількості свідчать про катастрофічне незадоволення громадян іншими суб'єктами владних повноважень [1, с. 24].

З цим важко не погодитись, оскільки це твердження науковці підкріплено нормою ст. 55 Конституції України, згідно якої кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [2]. Для створення

реальних умов, що сприяють реалізації передбаченого права особи на звернення до суду, важливого значення набуває доктринальне визначення та законодавча регламентація правил визначення юрисдикційної складової в діяльності адміністративної юстиції.

Як відзначає Н.В. Бабяк, створення умов ефективного функціонування адміністративних судів для якісного виконання покладених на них завдань, пов'язаних із захистом прав громадян у відносинах з органами державної влади і місцевого самоуправління, потребує чітких орієнтирів стосовно того, яке місце адміністративний суд повинен посідати в системі судоустрою України [3, с. 42].

Тож з огляду на це, в рамках цього дослідження звернемо увагу сутність дефініції «юрисдикція». Різноманітні словники характеризують «юрисдикція» як: [лат. *jurisdictio*, від *jus (juris)* – право і *dico* – проголошую] – повноваження давати правову оцінку фактам, розв'язувати правові питання [4, с. 863]; – право чинити суд, розглядати і вирішувати правові питання. Адміністративна юрисдикція – передбачена законом або іншим правовим актом правомочність органів державного управління розглядати індивідуальні адміністративні справи [5, с. 1644].

Терміном юрисдикція, на думку А.В. Овчарова, позначається сфера цільової, виключної діяльності, сукупне коло практичних суспільно-важливих питань, на вирішення яких спрямовано роботу суб'єктів державної влади, а також систему необхідних для цього публічних повноважень, інструментів та прав. Наведене поняття є основою змісту явища юрисдикційної діяльності, щодо якого точиться жвава наукова дискусія [6, с. 258].

В.К. Колпаков, В.В. Гордєєв юрисдикцію розуміють: а) як компетентність судових органів щодо вирішення кримінальних справ; б) як компетентність судових органів щодо вирішення не тільки кримінальних, а й будь-яких інших справ; в) як компетентність будь-яких (включаючи судові) органів (посадових осіб) щодо вирішення спорів про право; г) як юридично оформлене право уповноважених органів (посадових осіб) здійснювати свої функції щодо встановлених об'єктів, структур, сфер [7, с. 11].

Тож загальне розуміння правової категорії «юрисдикція», означає визначені на законодавчому рівні межі компетенції, якою наділяється суд чи інший орган публічної адміністрації, з метою вирішення юридичної справи.

При цьому, як відзначає Смокович М.І., що не слід плутати юрисдикцію судів з підсудністю, оскільки правила юрисдикції визначають, яка структура судів має розглянути справу, а за правилами підсудності уже в одній структурі (ланці) судів встановлюється компетентний суд, який має розглядати адміністративну справу [8, с. 38].

У процесі здійснення адміністративної реформи, одним із ключових елементів якої було запровадження системи адміністративних судів як спеціалізованої ланки судової влади, виникла необхідність чіткого визначення обсягу їх компетенції та встановлення меж розмежування юрисдикції між новоствореними адміністративними судами і судами інших видів судочинства.

Як відзначають з цього приводу деякі науковці, періодично виникають колізії між адміністративною та цивільною або господарською юрисдикціями. Більше того, нерідко спостерігаються проблеми з розмежуванням адміністративної та конституційної юрисдикції, зокрема, наприклад, щодо позовів громадян до народних депутатів України щодо неналежного розгляду ними пропозицій громадян, у тому числі законодавчих ініціатив громадян, тощо [9, с. 200].

У науковій літературі питання колізій юрисдикцій розглядається як системна проблема становлення адміністративного судочинства в Україні. Наголошується, що періодичне виникнення спорів щодо належності справ до адміністративної, цивільної чи господарської юрисдикції є наслідком як недосконалості законодавчого розмежування предмета та суб'єктного складу спорів, так і певної нестабільності судової практики. Науковці наголошують, що традиційні критерії розмежування (предмет спору, характер спірних правовідносин, участь суб'єкта владних повноважень) не завжди дають однозначну відповідь, особливо коли публічно-правовий елемент поєднується з приватноправовим інтересом (наприклад, у спорах за участю суб'єктів господарювання та органів влади). У таких ситуаціях у доктрині пропонується посилити значення матеріального змісту спірних правовідносин (чи йдеться передусім про владно-управлінську діяльність, чи про реалізацію майнових/зобов'язальних прав) як основного критерію віднесення спору до відповідної юрисдикції.

Як відзначає О. Пасенюк, створення в Україні системи адміністративних судів привело до виникнення юрисдикційних конфліктів стосовно більшості сфер державного управління, зокрема, адміністрування податків, захисту економічної конкуренції, реєстрації речових прав на нерухоме майно, охорони прав інтелектуальної власності, розпорядження землями державної (комунальної) форми власності тощо [10, с. 12].

Загалом у доктрині переважає висновок про те, що колізії між адміністративною, цивільною, господарською та конституційною юрисдикціями є проявом фрагментарності нормативного регулювання та відсутності єдиної, послідовної концепції розмежування юрисдикцій. У якості напрямів вирішення проблеми пропонується: уточнення законодавчих дефініцій публічно-правового спору, вдосконалення переліків юрисдикційно значимих категорій справ, а також вироблення стабільної практики найвищих судових інстанцій як орієнтира для правозастосування. Щодо порядку визначення юрисдикції, науковцями наголошується та тому, що діяльність з вирішення публічно-правових спорів, справ про вчинені

правопорушення, і як наслідок, прийняття відповідного рішення по справі, і визначає зміст юрисдикції.

Тобто юрисдикція, на думку М.І. Пипяка, як вид діяльності органів державної влади безпосередньо пов'язана з охороною суспільних відносин і полягає в розгляді державно-владними органами юридичної справи по суті та прийнятті по ній рішення, виконання якого може забезпечуватися примусовою силою держави. Слід зазначити, що правосуддя як основний напрям діяльності судової влади, безумовно, є найбільш досконалим засобом правової охорони інтересів держави і людини, але зовсім не єдиним [11, с. 57].

Широкий зміст адміністративної юрисдикції охоплює встановлений законом порядок розгляду й вирішення індивідуально-конкретних (адміністративних) справ, що виникають у сфері державного управління (у цьому разі зазначене поширюється й на сферу місцевого самоврядування), спеціально уповноваженими на те органами (посадовими особами) та у відповідних випадках загальними (звичайними) судами. В юридичній літературі підкреслюється відсутність охоплення широким підходом розгляду справ в адміністративних судах і заміна класичного розуміння процесу широким і вузьким тлумаченням цього терміна [12, с. 89].

Юрисдикційна діяльність адміністративних судів, з огляду на її специфіку та той факт, що предметом судового контролю є дії, бездіяльність чи рішення органів державної влади як прояв публічно-правового спору, об'єктивно вимагає чіткого й послідовного процесуального врегулювання. Дослідження фактичних обставин та надання їм юридичної оцінки можливе лише в належно визначеній процесуальній формі, яка виступає необхідною передумовою реалізації юрисдикційних повноважень суду. Саме якість такої процесуальної форми значною мірою зумовлює ефективність судового захисту та довіру до адміністративної юстиції як інструменту врівноваження публічної влади та індивідуальних прав. Адміністративні суди, будучи складовою судової гілки влади, покликані в межах розгляду конкретних справ забезпечувати належну правозастосовчу та правоохоронну діяльність, вирішуючи індивідуальні спори за позовами осіб, що відображають адміністративно-правові конфлікти між приватною особою і державою. Здійснюючи юрисдикційні повноваження, суди самостійно оцінюють правомірність поведінки учасників спору та обґрунтованість застосування до них заходів юридичної відповідальності, фактично формуючи стандарти належного врядування. У цьому контексті юрисдикційна діяльність адміністративних судів визначає не лише сферу реалізації їхньої влади та компетенції як елементу судової системи, а й виконує системоутворюючу функцію у механізмі гарантування прав людини у публічно-правових відносинах, що перетворює адміністративне судочинство на ключовий інструмент конституційного контролю за публічною адміністрацією в її «повсякденному» вимірі.

Адміністративну юрисдикцію М.Д. Петришина характеризує як певну категорія справ, яка підпадає під компетенцію адміністративних органів; це діяльність органів державного управління та посадових осіб із розгляду адміністративних справ, винесення з них рішень (постанов), а також застосування санкцій в адміністративному порядку (без звернення до суду) [13, с. 98].

Авторка відзначає, що адміністративній юрисдикції притаманні наступні риси: наявність правопорушення (правового спору), розгляд та вирішення юридичних справ, обумовлених позитивними обставинами, не охоплюються юрисдикційною діяльністю. Юрисдикція виникає лише тоді, коли необхідно вирішити питання про застосування заходів адміністративного примусу (адміністративної відповідальності зокрема) чи спір про право, порушення встановлених правових норм. Стосовно адміністративної юрисдикції такого роду спори виникають між сторонами суспільних відносин, що регулюються адміністративно-правовими нормами, набуваючи характеру адміністративно-правових спорів [13, с. 98].

Узагальнення результатів аналізу наукових підходів до розуміння юрисдикційної діяльності адміністративних судів свідчить про відсутність у доктрині усталеного, єдиного підходу до трактування поняття «юрисдикція» у контексті функціонування адміністративних судів у сфері охорони та захисту прав людини.

На наш погляд, юрисдикційна діяльність адміністративних судів як форма охорони та захисту прав людини в умовах формування правового суспільства в Україні в умовах формування правового суспільства – це інституційно та процесуально врегульована діяльність спеціалізованих судових органів, спрямована на забезпечення законності у сфері публічно-правових відносин, відновлення порушених прав, свобод чи законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також на запобігання зловживанням владними повноваженнями з боку суб'єктів публічної адміністрації.

Варто наголосити, що така діяльність виступає ключовим елементом механізму реалізації принципу верховенства права, слугує гарантією відповідальності держави перед людиною та сприяє становленню правового суспільства, заснованого на пріоритеті прав і гідності особи, прозорості та підконтрольності публічної влади. Юрисдикційна діяльність адміністративних судів як форма охорони та захисту прав людини характеризується низкою взаємопов'язаних ознак, що відображають її зміст, мету та функціональне призначення в публічно-правовій сфері, а саме: публічно-правовий характер спору, спрямованість на захист прав і свобод людини, нормативна урегульованість та процесуальна формалізованість, інституційна незалежність та здійснення правосуддя від імені держави, ефективність як критерій якості захисту, контроль-обмежувальна функція щодо публічної влади, системоутворююче значення для правового та громадянського суспільства.

Висновки. Тож у підсумку проведеного дослідження доходимо висновків, що юрисдикційна діяльність адміністративних судів є системоутворюючим елементом механізму публічно-правового захисту прав людини та громадянина, оскільки саме в межах адміністративного судочинства забезпечується судовий контроль за рішеннями, діями та бездіяльністю суб'єктів владних повноважень. Адміністративні суди формують стандарти належного врядування, здійснюючи оцінку правомірності поведінки суб'єктів владних повноважень і застосовуючи заходи юридичної відповідальності. У цьому аспекті адміністративне судочинство виступає своєрідною формою «повсякденного» конституційного контролю за публічною адміністрацією щодо охорони та захисту прав людини в правовому суспільстві. Ефективність такої діяльності безпосередньо залежить від якості адміністративного процесуального законодавства, доступності правосуддя, єдності судової практики, реальності виконання судових рішень та рівня професійної підготовки суддівського корпусу. Недоліки в цих елементах трансформуються у зниження реальної спроможності адміністративних судів забезпечувати дієвий захист прав людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Смокович М. Адміністративне судочинство як елемент конституційного ладу. *Юридична Україна*. 2011. № 9. С. 23–28.
2. Конституція України. Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141. (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/conv#Text>
3. Бабяк Н.В. Місце і роль адміністративних судів щодо захисту прав людини та юридичних осіб як важлива умова розвитку демократичних та правових засад української держави. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2016. № 23. С. 42-45. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc23/13.pdf>
4. Словник іншомовних слів / За редакцією члена-кореспондента АН УРСР О.С. Мельничука. Київ. 1974. 865 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад, і голов, ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун». 2005. 1728 с.
6. Овчаров А.В. Сутність і зміст судової адміністративної юрисдикції у системі юрисдикційної діяльності суб'єктів захисту права у сфері підприємництва. *Юридична наука*. 2020. №3(105). Том 2. С. 257-262. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/750/699>
7. Колпаков В.К., Гордеев В.В. Юрисдикція адміністративних судів. Монографія. В 2-х книгах. Книга 1. Х.: Харків юридичний, 2011. 352 с.
8. Смокович М.І. Визначення юрисдикції адміністративних судів та розмежування судових юрисдикцій : монографія. К.: Юрінком Інтер, 2012. 304 с.
9. Вербіцька М.В., Семенюк В.О. Межі адміністративної юрисдикції: спірні питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №3. С. 200-203. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2020/50.pdf
10. Пасенюк О. Адміністративне судочинство: стан та напрямки розвитку. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2011. № 3. С. 3–18.
11. Пипяк М.І. Адміністративний суд в системі державних органів України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2016. 191 с.
12. Мартиновський В. В. Проблема класифікації адміністративно- юрисдикційних проваджень. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Випуск 24. 2012. С. 85-91.
13. Петришина М.Д. Сутність юрисдикції адміністративного суду. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2017. № 29. Том 1.

REFERENCES:

1. Smokovych, M. (2011). Administratyvne sudochynstvo yak element konstytutsiinoho ladu [Administrative judiciary as an element of the constitutional order]. *Iurydychna Ukraina*, (9), 23–28. [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada Ukrainy. (1996). *Konstytutsiia Ukrainy: Zakon vid 28 chervnia 1996 roku № 254k/96-VR* [Constitution of Ukraine: Law of June 28, 1996 No. 254k/96-VR]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (30), Art. 141. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/conv#Text> [in Ukrainian].
3. Babiak, N.V. (2016). Mistse i rol administratyvnykh sudiv shchodo zakhystu prav liudyny ta yurydychnykh osib yak vazhlyva umova rozvytku demokratychnykh ta pravovykh zasad ukrainskoi derzhavy [The place and role of administrative courts in protecting human and legal entities' rights]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seria: Yurysprudentsiia*, (23), 42–45. Retrieved from <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc23/13.pdf> [in Ukrainian].
4. Melnychuk, O.S. (Ed.). (1974). *Slovyk inshomovnykh sliv* [Dictionary of foreign words]. Kyiv. [in Ukrainian].
5. Busel, V.T. (Ed.). (2005). *Velykyi tлумачnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language]. Kyiv–Irpin: VTF «Perun». [in Ukrainian].
6. Ovcharov, A.V. (2020). Sutnist i zmist sudovoi administratyvnoi yurysdyktsii u systemi yurysdyktsiinoi diialnosti subiektiv zakhystu prava u sferi pidpriemnytstva [Essence and content of judicial administrative

jurisdiction]. *Iurydychna nauka*, 3(105), Vol. 2, 257–262. Retrieved from <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/750/699> [in Ukrainian].

7. Kolpakov, V.K., & Hordeev, V.V. (2011). *Yurysdyktsiia administratyvnykh sudiv* [Jurisdiction of administrative courts] (Vol. 1). Kharkiv: Kharkiv yurydychnyi. [in Ukrainian].

8. Smokovych, M.I. (2012). *Vyznachennia yurysdyktsii administratyvnykh sudiv ta rozmezhuvannia sudovykh yurysdyktsii* [Determination of administrative courts' jurisdiction and delimitation of judicial jurisdictions]. Kyiv: Yurinkom Inter. [in Ukrainian].

9. Verbitska, M.V., & Semeniuk, V.O. (2020). Mezhi administratyvnoi yurysdyktsii: spirni pytannia [Limits of administrative jurisdiction: controversial issues]. *Iurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (3), 200–203. Retrieved from http://www.lsej.org.ua/3_2020/50.pdf [in Ukrainian].

10. Pasiuk, O. (2011). Administratyvne sudochynstvo: stan ta napriamky rozvytku [Administrative judiciary: state and directions of development]. *Visnyk Vyshchoho administratyvnoho sudu Ukrainy*, (3), 3–18. [in Ukrainian].

11. Pypiak, M.I. (2016). *Administratyvnyi sud v systemi derzhavnykh orhaniv Ukrainy* [Administrative court in the system of state bodies of Ukraine] (Doctoral dissertation). Lviv. [in Ukrainian].

12. Martynovskiy, V.V. (2012). Problema klasyfikatsii administratyvno-yurysdyktsiinykh provadzhen [Problem of classification of administrative jurisdiction proceedings]. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia*, (24), 85–91. [in Ukrainian].

13. Petryshyna, M.D. (2017). Sutnist yurysdyktsii administratyvnoho sudu [Essence of administrative court jurisdiction]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Yurysprudentsiia*, (29), Vol. 1. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 18.05.2021